

ŞEHİR ve MEDENİYET ÇALIŞTAYI

Sonuç Raporu

14 MAYIS 2022 KONYA

CİHANNÜMA

CİHANNÜMA DAYANIŞMA VE
İŞBİRLİĞİ DERNEĞİ

ŞEHİR ve MEDENİYET ÇALIŞTAYI

Sonuç Raporu

14 Mayıs 2022

Konya

COPYRIGHT © 2023

Bu yayının tüm hakları CİHANNÜMA DAYANIŞMA VE İŞBİRLİĞİ DERNEĞİ'ne aittir. CİHANNÜMA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (*fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.*) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Cihannüma Yayınları - 3

1.Baskı: 2023

ISBN : 978-625-99656-0-4

Mizanpaj -Tasarım : Ceyhun AKGÜN

Baskı : Sena Ofset Matbaacılık

Sertifika No: 45030

CİHANNÜMA | CİHANNÜMA DAYANIŞMA VE İŞBİRLİĞİ DERNEĞİ

Hacı Bayram Mah. Haşimi (Kutlu) Sok. No: 12

Altındağ/Ankara – TÜRKİYE

| www.cihannuma.org |

İÇİNDEKİLER

Takdim	5
Giriş	9
Şehir Atölyesi Raporu	13
Sosyolojik Boyut.....	15
Felsefî Boyut.....	17

RAPOR

ŞEHİR ve MEDENİYET ÇALIŞTAYI RAPORU

Ah O Eski Şehirler!	22
Şehirlerimizin Hal-i Pür-Melali.....	23
Şehirlerin Geleceği, Geleceğin Şehirleri	24
Bir Nehirde İki Defa Yıkanılmaz	25
Ben Yaptım, Oldu (<i>mu?</i>)	26
Şehri Akılla Yönetmek.....	27
Terazi Bu Kadar Sıkleti Çeker mi?	28
Ankara – Taşra Gerilimi.....	28
Mal Canın Yongasıdır	29
Taç Giyen Baş Uslanır!.....	30
Uçan Arabalar	31
Koruyalım Mı, Yıkalım mı?	32
Ekmek Elden, Su Gölden	34
Kaba İşçilikten İnce İşçiliğe	35
Dünya Vatandaşı: O Da Ne Ki?	36
Asabımı Bozma!.....	37
Taş, Ahşap Ve Kerpiç: Çözüm Köklerde mi?	38
SONUÇ YERİNE	40
ÇALIŞTAYDAN KESİTLER	41
KURUL, KOMİSYON VE KATILIMCILAR	47

TAKDİM

Av. Rıza YORULMAZ

**ÇİHANNÜMA DAYANIŒMA VE
İŒBİRLİĐİ DERNEĞİ**

GENEL BAŒKANI

Bismillahirrahmanirrahim...

Sayın Valim,
Sayın Rektörlerim,
Sayın Başkanlarım,

ÇalıŒtayımıza katkı sunmak üzere yurdumuzun dört bir tarafından gelen muhterem katılımcılar.

Hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyor, yapacağımız çalıŒmanın hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyorum.

"*Cihannüma*" olarak insanların hayırlısı, insanlığa faydalı olanıdır düŒturundan hareketle, var olan bilgi birikimimizi, kadim medeniyet değerlerimizin bizlere yüklediği bakıŒ açısıyla, hikmet süzgecinden geçirerek ve Anadolu irfanıyla yoğurarak; Œehrimizin, toplumun, ül-kemizin, ümmetin ve tüm insanlığın hayırına olacak Œekilde faydaya dönüŒmesi için gayret gösteriyoruz.

Bu çerçevede daha önce 26 Mart 2022 tarihinde Gaziantep'te Göç ÇalıŒtayını düzenlemiŒtik. Bugün de burada insanlığın en eski ve ortak

meselerinden biri olan şehirleşme meselesinin konuşulacağı çalıştayımızı icra ediyoruz.

Çalıştayımız için Türkiye'nin değişik yerlerinden akademisyenler, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve konuyla ilgili uzmanlardan oluşan yaklaşık 90 katılımcı bir araya gelmiş bulunuyor. Çalıştayımızda konu değişik boyutlarıyla gün boyu müzakere edilecek ve hazırlanacak olan sonuç raporu kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Çalıştay için Konya'nın tercih edilmesi bir tesadüf değildir. Konya; medeniyetimizin temel taşlarından Selçuklu'nun başşehri, hoşgörünün sembolü Mevlana'nın diyarı, inancımızın ve iddiamızın sembolü baharı başlatan çiçek; Erbakan'ın şehri.

Bu çalıştayımızda ortaya konulacak olan bakış açısının ve tespitlerin oldukça önemli olacağını düşünüyorum. Belki bu konu değişik zamanlarda ve değişik mecralarda defalarca konuşulmuş, çözümler ortaya konmuş olabilir. Elbette bunların her biri çok kıymetlidir. Bunlara bakmadan bugün burada elinde çözümü olan, uygulanıp uygulanmayacağını düşünmeden ortaya koysun. Belki burada ortaya konulacak çözümler bugün değil ama 100 sene sonra uygulanır.

Muhterem Haziran;

Tarihin akışı içerisinde mütemadiyen nüfus artmakta, teknoloji gelişmekte ve insanoğlunun konfor alanı genişlemektedir. Bizler köklü bir medeniyetin sahipleri ve varisleriyiz. Bizim ait olduğumuz medeniyet öğretilerinde insan, eşrefi mahlukattır ve her şey insanın emrine verilmiştir.

Bugünkü çalıştayımızın üç anahtar kelimesi nedir dersenez, bana göre; yuva, komşu ve misafirdir.

Yuva; toplumun temeli olan ailenin yaşadığı huzur hanelerimizdir. Yuva; bizler için barınma ihtiyacımızı karşılayan bir mesken değil, okuldan da önce temel eğitimimizi ve terbiyemizi aldığımız bir mekteptir.

Ve yine bizim değerlerimizde komşuya ve misafire büyük önem verilmiştir. Komşu komşunun külüne muhtaçtır. Komşusu açken tok yatan bizden değildir.

Peygamber Efendimiz (S.A.V.): *“Komşu hakkına dikkat edin! Ben komşu hakkı konusunda Cebrail’den o kadar ısrarla ikaz aldım ki, neredeyse komşunun komşuya mirasçı olacağını dahi zannettim”* buyurmuştur.

Bizim medeniyetimizde misafir berekettir. On rızıkla gelir, birini yer, dokuzunu ev sahibine bırakır. Halbuki, şu anda sistem misafire kapıyı kapatmak üzere kurgulanmaktadır. Site girişlerinde kocaman levhalar görürsünüz; misafir araç giremez.

Müzakerelere ışık tutacak iki örnek olayı paylaşarak sözlerimi tamamlamak istiyorum.

Birincisi;

İstanbul Bakırköy’de siyaset yapan bir arkadaşımın rivayet şu hadiseyi paylaşmak istiyorum: Mezarlıklar müdürlüğünden her gün kendi ilçelerinde vefat edenlerin listesini alarak cenaze sahibine taziyeye giderlermiş. Bir gün bir adrese gidiyorlar, bir türlü adresi bulamıyorlar. Tam karşı komşusuna soruyorlar; *“Bu binada falanca birisi vefat etmiş tanıyor musunuz, biliyor musunuz?”* diye, hayır cevabını alıyorlar. Şu fecaate bakar mısınız?

İkincisi bizzat kendi tecrübemdir. İlk evimi 2002 yılında Eyüp Sultan ilçesinde almak nasip oldu, müteahhitliğini Tokatlı bir beyefendi üstlenmişti. Alışveriş esnasında şöyle bir açıklama yaptı: *“Siteyi planlarken bütün blokların giriş kapısını birbirini ve her dairenin mutfağını da site meydanını görecektir şekilde kurguladık. Böylece site sakinleri sabah evden çıkarken veya akşam eve döndüğünde birbiriyle karşılaşır, selamlaşsın, tanışsın. Anneler mutfaklarında yemek yaparken bahçede oynayan çocuklarını görebilsin.”*

Sitede satılık bir iki daire kalmıştı, dolayısıyla şerefiyesi düşük, görüş alanı kısıtlı bir daire düştü payıma. Arka taraftan bir tekstil atölyesine bakıyordu manzarası. Yaklaşık 11 yıl oturduğum sitede harika bir komşuluk gelişti. Her hafta voleybol oynar, arada bir toplu yüzmeye gider, yazları piknik, Ramazan’da iftar programları yapardık. Değişik vesilelerle siteden ayrılanlar olsa da hala görüşürüz. Sonra Maltepe’ye taşındık. KİPTAŞ tarafından yapılan bir siteye yerleştik. Bloklar adeta birbirine sırtını dönmüştü. Bu vaziyet adeta insanlara da sirayet ediyor ve insanlar da birbirine sırtını dönüyordu. Aracınızı otoparka bırakınca kimseyi görmeden dairenize çıkabilirdiniz. Ne bir komşu hoş geldin ziyaretine geldi, ne bayramda kapımızın zili çaldı!

Dört yıl oturduğum siteden görüştüğümüz kimse yok maalesef. Bu örneklerin değerlendirmesini takdirlerinize bırakıyorum.

Muhterem Hazirun,

Çalıştayımızın başta Konyamıza, ülkemize ve tüm insanlığa faydalı sonuçlar sağlamasını Cenabı Allah'tan niyaz ediyorum. Bugün bu çalıştayımızı Selçuk Üniversitesi ve Karatay Belediyesi ile birlikte yapıyoruz. İlgileri, teşvikleri, katkıları ve iş birliğinden dolayı; Konya Selçuk Üniversitesi Rektörümüz sayın Prof. Dr. Metin Aksoy'a, Karatay Belediye Başkanımız sayın Hasan Kılca'ya şükranlarımı sunuyorum.

Yine aramızda Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımızı temsilen Mekansal Planlama Genel Müdürümüz Erdal Kayapınar bulunuyor, kendilerine teşekkürlerimizi sunuyorum.

Çalıştayımızın hazırlanmasına verdikleri emek ve harcadıkları mesaiden dolayı; Başta Aksaray Üniversitesi Rektörümüz sayın Prof. Dr. Yusuf Şahin'e ve genel merkez ekibimize, Cihannüma Konya Temsilcimiz Av. Ömer Faruk Seleş'e ve ekibine teşekkür ediyorum.

Her nimetin şükürü kendi cinsindedir kaidesi uyarınca ilminin, bilgisinin, tecrübesinin zekatını vermek üzere değişik yerlerden teşrif ederek çalıştayımıza katkı sunacak olan siz değerli katılımcılara teşekkürlerimi arz ediyorum. Bu duygu ve düşünceler içerisinde hepimizi saygıyla selamlıyorum.” diyerek sözlerini tamamladı.

GİRİŞ

Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

ÇALIŞTAY GENEL KOORDİNATÖRÜ

Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği, 2021 yılının sonunda belirli bir alanda uzmanlığı / ilgisi / tecrübesi olan insan kıymetlerini bir araya getirmek, ülkemizi ilgilendiren temel konularda ilmî bir çalışma yapmak ve ortaya çıkan sonuçları somut önerilere dönüştürmek üzere ihtisas atölyeleri oluşturmuştur. Bu atölyelerden biri de Şehircilik Atölyesi'dir. Şehircilik Atölyesi Raporu, bu Atölyenin ilk somut çıktısıdır.

Şehircilik Atölyesi Raporu, üç aşamalı bir çalışmanın sonucunda ortaya çıkmıştır: İlk aşamada, Şehircilik Atölyesi'ne katılan yaklaşık seksen kişiyle, iki ayrı çevrimiçi toplantı yapılmıştır. İlk toplantıda katılımcılara, “Şehircilik Atölyesi'ne niçin katıldınız?” ve “Şehircilik Atölyesi'ne ne tür bir katkı sunabilirsiniz?” soruları yöneltilmiştir. Daha sonraki toplantıda ise katılımcılardan “Şehirlerimizin / şehirciliğimizin en yakıcı sorunu nedir?” sorusuna cevap vermeleri istenmiştir. Bu iki soruya verilen cevaplar üzerinden şehircilikle ilgili sorunlarımız, Şehircilik Atölyesi İdare Heyeti tarafından üç başlık altında toplanmıştır: Fizikî boyut, sosyolojik boyut ve felsefî boyut.

İkinci aşamada katılımcılara WhatsApp üzerinden yukarıdaki üç boyuttan hangisine katkı sunabilecekleri sorulmuştur. Buna verilen cevaplar üzerinden de her bir katılımcıdan “konu başlığı / yeni öneri”, “sorun alanı”, “politika önerisi” ve “mevzuat önerisi” sütunları olan bir tabloyu doldurmaları istenmiştir. Bu tablo, 15 katılımcı tarafından doldurulmuştur.

Üçüncü aşamada farklı kişiler tarafından gönderilen tablolar, Atölye Sekreteri tarafından tek bir tabloda bir araya getirilmiş; bu tablo Şehircilik Atölyesi İdare Heyeti tarafından gözden geçirilmiş; bu esnada tabloya bazı eklemeler de yapılmıştır. Tablodaki veriler, Heyet Başkanı tarafından özetlenmiş, Şehir Atölyesi Raporu ortaya çıkarılmıştır.

Şehircilik Atölyesi'nin bir de Şehir ve Medeniyet Çalıştayı yaparak, bir bakıma şehir ve medeniyet üzerine bir tarama yapması amaçlanmıştır. Şehir de medeniyet de çok geniş bir alanı kuşatan kavramlardır. Her iki kavramı da bir çalıştayda enine boyuna konuşmak, bir bakıma bu iki kavramla ilgili tartışmaları tüketmek ve çözüm önerileri sunmak, çok iddialı olurdu. Bu yüzden, Şehircilik Atölyesi, Şehir ve Medeniyet Çalıştayı'ndan sonra (*iskân, kentsel dönüşüm, sahihsiz sokak köpekleri, şehir estetiği, şehir müzeleri, yayalaştırma, Türk evi ve benzeri konularda*) tematik çalıştaylar yapmayı hedeflemektedir. İleride yapılacak çalıştaylarda belirli bir konuya odaklanmak, bir bakıma, çözünürlük düzeyi yüksek fotoğraflar çekebilmek, dolayısıyla, uygulayıcılara somut öneriler de geliştirebilmek mümkün olacaktır.

Selçuk Üniversitesi, Karatay Belediyesi ve Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği'nin ortaklaşa düzenlediği Şehir ve Medeniyet Çalıştayı, 14 Mayıs 2022 tarihinde Konya'da yapılmıştır. Çalıştay, Açılış Konuşmaları, Arayış Oturumu, Tespit-Öneri Oturumu, Değerlendirme Oturumu ve Kapanış şeklinde beş ayrı bölümden oluşmuş ve bir gün sürmüştür. Çalıştay'a Türkiye'nin farklı yerlerinden yaklaşık 90 kişi katkı sağlamıştır.

Çalıştay;

- 1. Şehir Ekosistemi** (*iklim değişikliği, çevre sorunları, enerji, gıda ve tarım*),
 - 2. Yerel Yönetim-1** (*imar, planlama, alt yapı*),
 - 3. Yerel Yönetim-2** (*yönetim, ulaşım, dönüşüm, üretim*),
 - 4. Geleceğin Şehirleri** (*dijital dönüşüm, akıllı kentler, ekolojik kentler*),
 - 5. Şehir Kimliği ve Kültürel Miras** (*kentsel bellek, restorasyon ve koruma*)
 - 6. Toplumsal Yaşam** (*kültür ve sanat, edebiyat*),
 - 7. Şehir Sosyolojisi** (*demografik yapı, kentlilik bilinci, kentin tarihi*),
 - 8. Şehir Güvenliği** (*göç, terör, yoksulluk ve yoksunluk, kontrol yetersizliği*),
 - 9. Konut Tipolojisi** (*mimari tasarım, toplu konut, mahalle kavramı*),
- konularında dokuz ayrı masada gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay masalarında ilk olarak her bir masa için belirlenen temalarla ilgili katılımcıların düşünceleri alınmıştır. Tespit ve Öneri Oturumunda Çalışma Masaları için belirlenen temalardan hangi sorunların daha yakıcı olduğu ve bu sorunlara önerebilecekleri çözüm yolları tartışılmıştır. Değerlendirme Oturumunda ise bütün katılımcılar, kendisinin katıldığı Çalışma Masasındaki temalar arasında yer almayan konularda da görüşlerini ifade etme imkânı bulmuşlardır.

Çalıştay sonrası, ilk olarak, Çalışma Masalarındaki raportörler alınan notları toparlamışlar, ikinci olarak, moderatörler bu metinlere son şeklini vermişler ve Çalıştay İdare Heyeti'ne göndermişlerdir. Elinizdeki metin, Çalışma Masalarında konuşulan, tartışılan ve ortaya konulan önerilerden oluşan ve moderatörler tarafından gönderilen metinlerin Çalıştay Başkanı tarafından özetlenmiş ve Çalıştay İdare Heyeti tarafından da gözden geçirilmiş halidir.

Bu çalışma, Şehir Atölyesi Raporu ile Şehir ve Medeniyet Çalıştay Raporu'ndan oluşmaktadır.

ŞEHİR ATÖLYESİ RAPORU

Şehircilik Atölyesi, çevrimiçi toplantılar ve WhatsApp üzerinden yaptığı bir dizi çalışmanın sonucunda şehircilikle ilgili yakıcı sorunlarımızı ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini üç alt başlıkta ele almıştır.¹

Fiziki Boyut

“Konu başlıkları / yeni öneriler” başlığı altında, (bir nostalji olarak eskinin tekrarı değil de) özgün şehirler, mevzuatın sadeleştirilmesi, rant merkezi kentlerden şehirlere dönüş, şehrin kayıplarının (yaşlılar, engelliler, vb. gibi dezavantajlı gruplarının) şehirdeki her türlü imkâna erişebilmesi konuları gündeme getirilmiştir.

Katılımcılar, bugünkü şehirlerin tarihî köklerinden koptuğunu, bir bakıma şehirlerin kentleştiğini; bunun bir sonucu olarak, bir birine benzer çok sayıda kimliksiz kentler ortaya çıktığını, kentlerin rant merkezi haline geldiğini; şehirlerdeki evlerimizin / yuvalarımızın da kentlerdeki yatırım aracı “konutlar”a dönüştüğünü; kentlerdeki dış mekânların ve binalardaki iç mekânların başta engelliler olmak üzere dezavantajlılar için erişilebilir olmadığını; tarihî köklere dönüş yönünde istek belirlediği durumda da geçmişin bugünde olduğu gibi yaşatılması şeklinde yanlış bir anlayışın hâkim olduğunu; geçmişe öykünerek yol alınamayacağını, bunun geçmişi de yok etme tehlikesini içinde barındırdığını; bugünkü imar mevzuatının oldukça karmaşık bir yapı arz ettiğini, işin uzmanının bile anlamakta güçlük çektiğini ifade etmişlerdir.

Yukarıda ifade edilen sorunların çözümü için önerilen politikalar ise şunlardır:

- a.) Geçmişten aldığımız iyi örneklerin gücüyle, günün ihtiyaçlarına cevaplar bulabilmeliyiz. Bugünün malzemesiyle, insan ölçekli inşa teklifleri getirebilmeliyiz.
- b.) Çok şey söylemek, meselelerimizi anlaşılabilir hale getiriyor. Onun yerine az söyleyip, öz söylemeliyiz, iş yaparak (eyleyerek) konuşabilmeliyiz.
- c.) Yaradılış gayemiz ile günün şartlarını buluşturan şehirler kurabilmeliyiz.

1 İzlenen yöntem için Takdim kısmına bakılabilir.

- d.) İklim, topoğrafya vb. gibi çevresel veriler ve toplumumuzun ait olduğu sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasî şartların belirleyici olduğu şehirler tasarlayabilmeliyiz.
- e.) Şehirlerin nüfusunu kontrol altında tutacak, aşırı nüfus oluşumunu engelleyecek politikalar geliştirebilmeliyiz.
- f.) Aşırı nüfuslu şehirlerin çevresinde yeni yerleşim alanları açılabilir ve istihdamın bir bölümü bu alanlara kaydırılabiliriz.
- g.) Kıy yaşamını teşvik edecek yatırımlar geliştirilebilir ve nüfusun coğrafî olarak dağılımını dengeleyebiliriz.
- h.) Engelliler ve bütün dezavantajlı grupları şehrin nimetlerinden en yüksek derecede faydalanabilecekleri şekilde şehirlerimizi erişilebilir hale getirilebiliriz.

Bunların yapılabilmesi için mevzuatta da değişiklikler kaçınılmaz olacaktır. (*Taş, ahşap vb. gibi*) geleneksel malzemelerin (*beton, çelik, vb. gibi*) modern malzemeler ile sentezlenebildiği (*mesela, kendi enerjisini üretebilecek yapıların üretilmesi gibi*) üretim modelleri oluşturabiliriz, inşa süreçlerini kolaylaştırıcı standartlar düzenini geliştirebiliriz, genel çerçevesi net çizilmiş ama birkaç sayfada özetlenebilecek bir imar mevzuatı oluşturabiliriz. Ayrıca, ekolojik ve sürdürülebilir mimarî yaklaşımları benimseyen, yapılaşma ve yapılı çevre oluşumunda (*Turgut Cansever'den mülhem*) yatay (*ufki*) olarak büyüyen şehirler kurabiliriz. Kurduğumuz şehirleri, şehirdeki her insanı kuşatacak şekilde kurgulayabiliriz.

Sosyolojik Boyut

“Konu başlıkları / yeni öneriler” başlığı altında, kapalı siteler, konuta erişebilme, etkileşime açık ve canlı şehirler, kamusal alanların betonlaşması, öze dönüş, insan ilişkilerini güçlendiren ortak mekânların yaygınlaştırılması, grupların değil de toplumun yaşadığı şehirler gibi konular dile getirilmiştir.

Katılımcılar, kapalı ve yarı kapalı sitelerin hemen herkesin birbirini tanıdığı ve bir bakıma diğerini koruyup kolladığı “mahalle kültürü”nü yok ettiğini; bir ekonomik yatırım aracı olarak düşünülen şehirlerde konuta erişimin artık zorlaşmaya başladığını; kamusal alanların hem azaldığını hem de betonlaştığını; şehirdeki kamusal alanların şehir-

lilerin etkileşimlerini artıracak şekilde tasarlanmadığını; başta alış-veriş merkezleri olmak üzere şehirde ruhumuzu esir alacak yerlerin arttığını, şehirlerin bir bakıma esaret kampına dönüşmeye başladığını; insanın hem yakın hem de uzak çevresiyle bağlarının koptuğunu dolayısıyla (*çevre krizi gibi*) ciddi sorun alanları oluşmaya başladığını ifade etmişlerdir.

Bu sorunların aşılması için önerilen politikalar ise şunlardır:

- a.) (*Başta kapalı siteler olmak üzere*) mahalle kültürünü yok edecek tarzda yapılar yapılmasına müsaade etmeyebilmeliyiz.
- b.) İçinde yatılan kalkılan ve dört duvardan ibaret bir konut anlayışı yerine, içinde yer aldığı diğer bağlantı noktalarıyla birlikte bir konut (*yuva, ocak*) anlayışına geçebilmeliyiz. Bir başka ifadeyle, mimariyle sosyal dokuyu birlikte düşünebilmeliyiz.
- c.) Kamusal alanları şehirlileri daha fazla cezbedecek şekilde tasarlayabilmeli, insanın üretkenliği ile bu mekânların kalitesi arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu dikkate alabilmeliyiz.
- d.) Şehre yönelik göçlerin bir soruna yol açmaması için şehir idarelerinin önceden hazırlıklı olmalarını sağlayabilmeliyiz.
- e.) Çocuklarımızı eğitirken insanın mutlu olmasının sadece “maddî unsurlar”dan ibaret olmadığını odağa yerleştiren (*sadece betonlardan ibaret şehirlerin insanları mutlu etmeyeceğinin hassaten vurgulandığı*) bir eğitim sistemi kurgulayabilmeliyiz.
- f.) Şehirlerimizin merkezinde nelerin olacağı sorusuna tekrardan cevap arayabilmeliyiz.
- g.) Birbirinden farklı katlarda yapılardan, yeşil örtüyü aşan yapılara kadar “adalet” duygumuzu zedeleyen fazlalıklardan şehirlerimizi arındırabilmeli, güneşinden rüzgârına, suyunu kadar çok sayıda faktörü dikkate alan daha adil bir şehir inşa edebilmeliyiz.
- h.) İnsanların birbiriyle etkileşimini artıracak dokunuşlar yapabilmeli, birbirimizin farkında olduğumuz, dayanışma ve yardımlaşma duygumuzu artıran tasarımları öne çıkarabilmeliyiz.
- i.) Düşenin elinden tutan ve hayat mücadelesinde hep bir adım geriden başlayanlara daha fazla ihtimam gösteren şehircilik uygulamalarını artırabilmeliyiz.

Yukarıdaki politikaların hayata aktarılabilmesi için mevzuat açısından da bazı değişikliklere gitmek gerekecektir. Katılımcılar, mahalle kültürünü yok eden kapalı sitelerle ilgili yasaklayıcı hükümlerin konulabileceğini; mülk konut yerine devletin gözetimi ve denetimi altında kiralık konut üretiminin tercih edilebileceğini; şehirlielerin temas noktalarını artıracak unsurların zorunlu hale getirilebileceğini; şehirlerdeki kamusal alanların tasarımında o yörenin insanların sosyal dokusunun da dikkate alınmasının yararlı olabileceğini; ayrıca, bu işlere peyzaj mühendisi gibi yeni mesleklerin de dâhil edilmesinin ilave yararlar sağlayabileceğini; şehirlerin plânlanmasında civar bölgelerin de dikkate alınması gerekeceğini; başta eğitim kurumlarımız olmak üzere kamu hizmetlerini kurgularken “*manevî unsurlar*”ı da göz önünde bulundurmanın yararlı olacağını; ancak bu şekilde hareket edilirse insanın hem maddî hem de manevî açıdan mutlu olmasını sağlayacak bir şehir inşasının imkân dâhiline girebileceğini; şehirlerin inşasında insan – insan, insan – toplum, insan – çevre ve insan – Yaradan ilişkisini dikkate almaya zorlayacak temel ilkeler konulmasının kaçınılmaz olduğunu; şehirlerin merkezine (*cami, eğitim kurumları, kütüphane vb. gibi*) yeni unsurlar yerleştirmenin zorlayıcı hükümler konularak yapılabileceğini; hatta bu yönde iyi uygulama örnekleri ortaya koymanın da yerel yöneticilere yol gösterici olabileceğini; şehir içindeki her türlü adaletsizliği bertaraf edecek katı düzenlemeler getirilmesi gerektiğini; şehirlerin plânlanması sürecinde şehrin bütün paydaşlarını sürece dâhil etmenin önemli olacağını ifade etmişlerdir.

Felsefî Boyut

Bu başlık altında kültür ve sanat faaliyetlerinin merkezde toplanması, dikey mimariden kaçınılması, şehirlerin inşasında Batının taklit edilmesinin terk edilmesi, şehirlerde çocukların dikkate alınması, tarihî mekânların eğitimde kullanılması, şehirlerin yüksek bir bilinçle inşa edilmesi, insan merkezli şehirler, ferdî ve içtimâî mutluluğun temin edilmesi gibi “*konu başlıkları / yeni öneriler*” dile getirilmiştir.

Katılımcılar tarafından, kültür ve sanat merkezlerinin şehrin merkezinde olmamasının erişimi zorlaştırdığı, dikey mimarinin daha fazla tercih edilmesinin şehirlerin silüetini bozduğu, Batıyı taklit

ederek kurulan ve daha fazla rant elde etme odaklı yapıların bizleri hem mutsuz ettiği hem de (*seri üretimden dolayı soğukluğuyla*) insan tabiatı açısından uygun olmadığı, şehirlerde çocukların yok sayıldığı, eğitimin kitapların dışına da çıkılarak tarihî alanları kapsayacak şekilde genişletilmediğinde çok şeyin eksik kaldığı, kişiliği ve zihniyeti kendine ve kendi dışındaki dünyaya küllî bir bakış açısıyla bakamayan insanların inşa ettiği şehirlerin birbirinden kopuk, birbirine küs mekânlar şeklinde ortaya saçılmış gibi durduğu, maddî imkânlarımız artmasına rağmen şehirlerimizde daha mutlu olunamadığı, bunun en önemli sebebinin mutluluğu bireysel mutluluk olarak görmenin beraberinde getirdiği çarpık bakışta aramanın yararlı olduğu ifade edilmiştir.

Bu sorunları aşabilmek için önerilen politikalar ise şunlardır:

- a.) Kamusal hizmet sunan kültür ve sanat merkezlerini şehir merkezlerinde kurabilmeli, dolayısıyla şehrin her tarafından erişimi kolaylaştırabilmeliyiz.
- b.) Gökdelenlerin ya hiç yapılmaması (*mutlaka yapılması gerekiyorsa da şehrin belirli bölgelerinde yapılması*) şeklinde bir yol izleyebilmeliyiz.
- c.) Şehirlerin kurulmasında o yörede yaşayan insanların inanç, kültür ve değerlerine yaslanabilmeliyiz.
- d.) Şehirde (*çocuklar da dâhil*) “şehrin kayıpları”nı daha fazla gözetmeliyiz.
- e.) Tarihî dokular başta olmak üzere şehirlerin gezilmesiyle de desteklenen bir eğitim sistemi kurgulayabilmeliyiz.
- f.) Şehri inşa edecek kişilerin kişiliklerinin, kimliklerinin şehre küllî bir biçimde bakabilen bir zihin olmasına özen gösterebilmeliyiz.
- g.) Şehir felsefesi ve şehir kimliği gibi konuları üniversitelerde daha fazla müfredata dâhil edebilmeli, ayrıca, her düzeydeki eğitimde maddî ve manevî beklentileri birlikte karşılamının gerekli olduğunu vurgulayan bir müfredat oluşturulması düşüncesini hassaten gözetebilmeliyiz.

Bu önerilerin kendiliğinden hayata geçmeyeceği açıktır. Dolayısıyla, kamusal hizmet sunan merkezlerin toplu ulaşım ağlarıyla erişilecek yerlerde konumlandırılmasına, dikey mimariyle ilgili sınırlamalar

getirilmesine, kökü burada olan ama evrensel standartlarda bir şehircilik anlayışı ortaya çıkarabilmek için her düzeydeki eğitimde gerekli düzenlemelerin yapılmasına, eğitimin ayrıca uygulamalı eğitimle zenginleştirilmesine, kreş ve anaokulundan itibaren şehircilikte hep gözetilen “güvenlik”, “işlevsellik”, “estetik” gibi unsurların ne anlama geldiğine dair bilgiler verilmesine, bu yapılırken hem ülkemizde hem de dünyamızda başka insanlarla birlikte yaşadığımız duygusunu vermenin de ihmal edilmemesine dair mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Şehir Atölyesi'ne somut katkı verenler, şehirlerimizdeki tek boyutluluktan şikâyet etmişler, sorunlarımızı aşmamıza yarayabileceğini düşündükleri çözüm önerileri geliştirmişlerdir. İnsanın kendisi, diğer insanlar, çevre ve Yaradaniyla ilişkisini de dikkate alacak şekilde bir şehircilik anlayışının (*bir bakıma, bir kişilik inşa sürecinin*) ve bu anlayışla kurulacak şehirlerin ancak (*mevzuatta değişiklikler de dâhil*) basit / sade mevzuat önerileriyle mümkün olabileceğini vurgulamışlardır.

ŞEHİR VE MEDENİYET ÇALIŞTAYI RAPORU

AH O ESKİ ŞEHİRLER!

Şehir, değişik disiplinler tarafından farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Ancak bu tanımlarda nüfusun önemli bir yerinin olduğunu belirtmek gerekir. Şehir, bir bakıma, belli bir yerde nüfus artışına işaret etmektedir. Dolayısıyla, bir şehir için demografik yapının önemsenmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede kontrol sağlanıp sağlıklı bir şehir yapısı elde edilir.

Osmanlı Devleti, şehirlerin nüfusunu belirli bir seviyede tutmayı başarmış, egemenlik sahası içerisinde ciddi bir iskân politikası takip etmiştir. Bu sayede, hem nüfusun bir yere yığılmasına, hem de bir yerdeki nüfusun güvenlik sorununa dönüşmesine mani olmuştur.

Osmanlı şehirlerinde mahalle önemlidir. Mahalle, çıkmaz sokaklarıyla birbirine kenetlenmiş durumdadır. Osmanlı'da sokaktan bahçeye, oradan eve ve oradan da odalara geçme şeklinde bir yapı vardır. Bu durum mahremiyet, saygı, bağlılık gibi değerlerin korunması ve bilinmesi için önemlidir. Evlerin inşasında taş, kerpiç ve ahşap malzemeler kullanılarak coğrafyanın imkânlarından yararlanılmıştır. İnsan ve ev arasında beş duyu organı ile hissedilebilen bir ilişki kurulmaya çalışılmış, evlerde işlevsiz alanların oluşmasına izin verilmemiş, evlerin mimarisi hareketli olmayan eşyalara göre tasarlanmıştır.

Osmanlı Devletinde, Anadolu'dan başta Balkanlara doğru olmak üzere, içten dışa doğru bir nüfus hareketi olduğunu söylemek mümkündür. Ne var ki ilerleyen yıllarda bu durum değişmiş, Osmanlı Devleti, 1800'lerden sonra dıştan içe başlayan göçlerle karşıya kalmıştır.

Tanzimat'tan sonra, Osmanlı şehirlerinde kayda değer değişimler gözlenmeye başlanmıştır. Kırım Savaşı sonrası Fransa'dan neredeyse birebir kopya edilen belediye kurumu, geleneksel evin yerini alan apartman, çıkmaz sokakların terk edilmesini gerektiren şehir plânlaması; hep bu dönemden sonra gündemimize giren gelişmelerdir.

Gelinen noktada; insanımızın ekseriyetinde mevcut durumun aksine bir şehir inşa etme talebi bulunmamaktadır. Izgara plânlara dayalı apartman hayatına zihinler razı edilmiş durumdadır. Mimarlık ve plânlama okullarında da apartman hayatı öğretilmekte, villa ve toplu konut projeleri çizdirilmektedir. Okullarda çeşitli ölçeklerde yapılan sosyo-mekânsal analiz ve sentezler dönüşüp Yeni Türk Evi tasarımına

somut olarak aktarılamamaktadır. Bu, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

Osmanlı Devleti dönemindeki çıkmaz sokaklar, bir bakıma, günümüzde dikey formda çok katlı apartmanlar içinde yukarıya doğru yapılır olmuştur. İmar mevzuatı, uygulayıcıları kısıtlamakta ve ilkesel yaklaşılan özgün mimarî tasarımları desteklememektedir.

ŞEHİRLERİMİZİN HAL-İ PÜR-MELALİ

Cumhuriyetten sonra 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımına göre ülke nüfusu yaklaşık 13 milyondur. Bu nüfusun yüzde 25'i il ve ilçe merkezlerinde yaşıyordu. Bugün şehirlerde yaşayan nüfus, yüzde 93 düzeyine çıkmıştır. Ayrıca, ülkenin toplam nüfusu da yaklaşık 85 milyona yaklaşmıştır. Bu bize, ülke içinde ciddi bir nüfus hareketinin yaşandığını göstermektedir. Bu kadar yoğun bir nüfus hareketinin, hem gittiği hem de ayrıldığı yer bakımından birtakım değişimleri beraberinde getireceği açıktır.

Şehirlerde daha önce oluşmuş olan kimlikler, yeni gelen nüfusun etkisiyle yeniden şekillenmiş, şehirlerdeki kültürel miras tahrip edilmiş, konut açığı oluşmuş ve bu açık yer yer gecekondular gibi tampon mekanizmalarla çözülmeye çalışılmış, şehre yeni gelenlerin nöbetleşe yoksulluğu devraldığı mekânsal ayrışmalar oluşmuş, nüfus artışı, artan nüfusun daha fazla ulaşım ihtiyacı trafiği artırmış, artan trafik kirlilik sorunlarına yol açmış, ülkenin enerji tüketimini artırmış, imar süreciyle ilgili tartışmalı talepler artar olmuş, buna son yıllarda başta Suriye olmak üzere yurt dışı kaynaklı sığınmacılar sorunu da eklenmiş; özetle, bugünün şehirleri, çok sayıda sorunla baş etmek durumunda kalmıştır.

Artan nüfus, bir de ağırlıklı olarak şehirlerde yaşıyor olunca, gıda temini de önemli bir şehircilik sorunu haline gelmektedir. Zira şehirler, kırsal alan üzerinde de doğrudan ve dolaylı etkiler oluşturmaktadır. Gıda temini bakımından kırsal alan şehirlerin önemli bir parçasıdır. Ama şehirler, başta hava kirliliği, sera gazı salınımı, su tüketimi gibi yollarla da kırsal hayatı tehdit etmektedir. Kırsal hayatın her ge-

çen gün çekiciliğini yitirmesi ve tarımla uğraşmanın itibarsızlaşması, kırsal alandaki sorunları da yakıcı hale getirmektedir.

Büyükşehir belediyeleri, ilin tamamına hizmet sunar hale gelmiştir. Bu sayede kırsal alandaki sorunlar il ölçeğinde ele alınabilmektedir. Büyükşehir statüsünde olmayan illerde (*toplamda 51 ilde*) de ilin adıyla anılan belediye ilin tamamında yerel hizmetlerden sorumlu hale getirilebilir. Buna göre, ilçe belediyeleri de ilçe sınırlarındaki yerel hizmetleri deruhte edecektir. Bu illerde, il düzeyinde genel hizmetlerin sunumundan il idaresi, ilçe düzeyinde genel hizmetlerin sunumundan ise ilçe idaresi sorumlu olmaya devam edeceklerdir. Bu değişiklik, kırsal alandaki sorunların daha bütüncül ele alınmasına katkı sağlayacaktır.

ŞEHİRLERİN GELECEĞİ, GELECEĞİN ŞEHİRLERİ

Şehirler, dünyada meydana gelen teknolojik, sosyal, siyasî ve ekonomik değişikliklerden etkilenmektedir. Bu alanlardaki yeni gelişmeler, yönetim yapısı, altyapı, teknik uygulamalar, siyasî mekanizmalar, hizmet süreçleri, insan alışkanlıkları vb. konularda değişimler oluşturmaktadır. Stratejik olarak şehirleri çok boyutlu etkileyen veya gelecekte etkileyecek gelişmelerin farkında olmak, onları analiz ederek gelişmelerdeki fırsat ve tehditlere karşı önlemler ve uyum mekanizmaları geliştirmek her zamankinden daha önemli hale gelmiş durumdadır.

Şehirlerle ilgili farklı alanlardan çok sayıda yaklaşım, uygulama modeli ve kavram görülmektedir. Bunların bir kısmı şunlardır: Akıllı şehir, dirençli şehir, döngüsel ekonomi, yönetim, sürdürülebilirlik, enerji verimliliği, karbon nötr şehirler, negawatt, inovasyon, elektrikli araçlar, verimli şehirler, birçok konuda dost şehirler, kendi kendine yeten şehir, sosyal kapsayıcı şehir, adil şehir, yeşil bina vb. Ayrıca, bu konular altında yine birçok alt başlık bulunmaktadır

Şehirlerle ilgili yeni trendlerin bir kısmı özel sektör tarafından ürün ve hizmet geliştirme bağlamında ortaya konurken, bir kısmı çevre ve mekân tahribatını iyileştirmek ve geliştirmek amacını taşımaktadır.

BİR NEHİRDE İKİ DEFA YIKANILMAZ

Şehirlerin geleceği ile ilgili yaklaşımlar ve uygulamalar bağlamında insanın ve organizasyonların yapısı da değişmektedir. İnsan mekân ilişkisi, iş modelleri, meslekler, alışveriş biçimleri, para, iletişim, kamu yönetimi örgütlenmesi ve hizmet süreçleri, günlük yaşam alışkanlıkları, serbest zaman faaliyetleri, mekânsal tasarımlar, konut biçimleri, güvenlik ve sağlık anlayışın da önemli değişimler söz konusudur. Bu değişimler ilgili değerleri ve normları da değiştirmektedir.

Şehirler mevcut durumda karşı karşıya oldukları birçok önemli problemi çözmeye çalışmaktadır. Diğer taraftan şehirlerin daha fazla yeşil alana sahip olduğu, enerji verimliğinin dikkate alındığı, karbon ayak izinin ve gri suyun azaltıldığı, yönetişimin geliştiği, birbiri ile haberleşen cihazlara dayalı teknik altyapının bulunduğu, yayalaşmanın arttığı, otonom ve elektrikli araçların yaygınlaştığı, ekoloji koridorlarının oluşturulduğu, atık yönetiminin geliştiği, mülk alışkanlıklarının paylaşım temelli değiştiği, kamu ve özel kurumlardan oluşan merkezlerin nitelik değiştirdiği bir geleceğe doğru gidilmektedir. Nüfusun yığıldığı ve büyük ölçekli kompakt şehirler yerine daha küçük kendi kendine yeterli dağınık ve çok merkezli şehir yapılarına geçilmesi önerilmektedir.

Blockchain ortaya çıkışı/yayılmaması ile birlikte doğrudan demokrasinin imkân dâhiline girmesi ile siyasî temsile dayalı meclis yapısının anlamı zayıflamaktadır. Siyaset araçları yeniden tanımlanmaktadır. Eğitim ve mesleklerin mekândan ayrılması ile günlük yaşamda yapılan seyahatler ortadan kalkacak, bunun yerini turizm seyahatleri alacaktır. Enerji ile bağlantılı olarak daha çok yatay şehirleşme ön plâna çıkacaktır. Herkesin kendi enerjisini ürettiği, kendi atığını dönüştürdüğü ya da yok ettiği evlerden başlayan süreç, sokak, mahalle olarak ilerlerken en sonunda kendi kendine yetebilen şehirler oluşacaktır.

Pandemi ile birlikte de daha da artan kendi besinini üretebilme arzusu geleceğin şehirlerinde daha sistematik bir şekilde kendini gösterecektir. Yatay şehirleşme de yine bu konu ile ilintili bir süreçte kabul etmektedir. İnsanlar üzerinde yapılan araştırmalar yatay yerleşim biçimine doğru bir yönelim olduğunu göstermektedir.

Geleceğin şehirlerinde verim, sadece nicel boyutta ele alınmayacak, verimin niteliksel boyutuna da dikkat çekmek; sosyal, psikolojik, duygusal, kültürel boyutlardaki verimliliği de düşünmek gerekecektir.

Mevcut durumda şehirlerde önemli bir problem alanı şehir sakinleri arasında ekonomik ve sosyal imkânlar bakımından uçurumların olmasıdır. Gelecekte de yeni yaşam tarzının getirdiği ortamda bu problem artabilir. Toplumsal kesimler arası mekânsal farklılaşmalar derinleşebilir. Bu durum şehirlerdeki adaleti, güvenliği, huzuru ve toplumsal kapsayıcılığı zayıflatabilir.

Geleceğin şehirleri ile ilgili yaklaşım ve uygulamalar da insan ve çevre için yeni problemler de doğurabilir. Fosil yakıtlar yerine elektrikli araçlara geçilmesi söz konusu olmakla birlikte elektrik üretimi de çevreye zararlı olabilmektedir. Yenilebilir enerji üretim alanlarının doğa ile dost biçimde yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Ayrıca, yeni uygulamaların oluşturduğu örneğin batarya atıkları gibi yeni problem alanları da iyi yönetilmelidir.

BEN YAPTIM, OLDU (MU?)

Şehirlerle ilgili yeni gelişmelerde diğer önemli bir konu yönetişimdir. Şehirdeki aktörlerin ve genel olarak halkın değişim ve yönetim süreçlerinde daha aktif olması önem taşımaktadır. Kentin içerisindeki gömülü kültürel kodların yeni gelişmeler ile uyumlaştırılması noktasında yönetim önemli işleve sahiptir. Yerel yönetimlerin üniversiteler, sivil toplum, özel sektör ve bireyler ile iş birliği yaptığı ve bu kesimlerin süreçlere katkı sağladığı iş modellerinin oluşturulması önem taşımaktadır.

Şehirlerde gelişen yeni uygulamalar ekonomiyi de değiştirmektedir. Şehirlerde gelecekte inovasyona dayalı, girişimcilik ve kümelenme ile desteklenmiş, melek yatırımcı ve start-up'ların arttığı, yapay zekâ başta olmak üzere bilişim teknolojileri ve diğer yeni teknolojilerin odak alındığı, küresel ağlara entegre edilmiş ekonomik alanların geliştirilmesi ve şehir ekonomisinde bu dönüşümün gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Şehirlerde, geri dönüşebilir malzeme ile konut ve diğer binaların inşa edilmesi, yeni teknolojilere dayalı entegre hareketlilik plânlarının yapılması, verimli su yönetimine geçilmesi, deniz suyundan ve atık sudan temiz su olarak yararlanılması, yağmur suyu yönetiminde sünger şehir uygulamaları, risk yönetiminin geliştirilerek daha dirençli yapının kurulması, yaşlanan nüfusun sosyal hizmetlerde dikkate alınması, atık yönetiminin geliştirilmesi, jeotermal, ısı pompası, sudan hidrojen üretilmesi ya da biogaz gibi farklı bakış açılarının da enerjilerin de kullanılması gerekmektedir.

ŞEHİRİ AKILLA YÖNETMEK

Şehirlerde başta akıllı şehir uygulamaları olmak üzere teknolojik uygulamalar insanlarla ilgili birçok verinin kaydedilmesini sağlamaktadır. Bu süreç geliştikçe insanın günlük yaşamının her anın teknolojik olarak takip edildiği bir ortama doğru gidilmektedir. Toplumların güvenlik ve sağlık endişeleri yanında uygulamaların hayatı kolaylaştırması bu ortamı beslemektedir. Bu noktada, verinin saklanması, millileştirilmesi, paylaşılması, kişisel mahremiyetin korunması, siber saldırılar, insan davranışlarının kısıtlanması, düşüncenin manipüle edilmesi, özgür iradenin ve bireysel tercihlerin daraltılması gibi olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir. Teknolojik uygulamalar ile insan doğası ve özgürlüğü arasında denge kurulmalıdır.

Yeni yaklaşımlar genel olarak insan ve çevresinin birbiri ile uyumunun daha fazla sağlanması ve dünyanın daha güzel bir yer olması konusunda temel amaçlara sahiptirler. Bu süreçte yeni yaklaşım ve uygulamaların araçsal işlevi insan ve çevrenin önüne geçerek onu doğasından uzaklaştıran mekanik bir konuma doğru evrilmemelidir. Özellikle teknolojileri geliştiren özel sektörün kâr amacı önemli bir risk oluşturmaktadır. Uygulamalarda bu konuda olumsuz örnekler de görülmektedir. İnsanın doğasını yeniden tanımlayarak onu tahrip eden yaşam biçimi ve teknik uygulamalara karşı önlemler alınmalıdır.

TERAZİ BU KADAR SIKLETİ ÇEKER Mİ?

Şehirlerde bütünleşik bir plânlama ve uygulama anlayışı bulunmamaktadır. Parçalı yaklaşım ve uygulamalar genel sistemi bozmakta ve uyum sorunları oluşturmaktadır.

Son yıllarda çok sayıda şehir ve bölge plânlama bölümü açılmıştır. Buldukları şehirler, öğretim kadrosu ve teknik ve sosyal imkânlar açısından yeterli düzeyde olmayan bu yeni şehir ve bölge planlama bölümlerinden yetişecek insan gücünün eksiklerinin olacağı da baştan kabul edilmelidir. Bu sorunların aşılabilmesi için şehir ve bölge planlama bölümlerinin açılacağı şehirlerle ilgili sıkı ölçütler getirilmesi, YÖK tarafından bölümlere öğrenci alınabilmesi için konulmuş olan öğretim kadrosu ile ölçütlerin şehir ve bölge planlama bölümleri için yeniden oluşturulması, mimarlık bölümlerine alınacak öğrencilerin için hâlihazırda var olan ilk 250.000'e girme başarı ölçütünün şehir ve bölge planlama bölümleri için de uygulanması, eğitim süresinin 4+1 yıl olacak şekilde plânlaması, dört yıl sonunda mezun durumundaki öğrencinin meslekî yetkinliğini ölçecek bir sertifikasyon sisteminin getirilmesi, şehirlerin inşasıyla yakın ilişki içerisinde olması gereken mimarlık ile şehir ve bölge plânlama meslek alanlarında yürütülen derslerde, mimarlık bölümlerinde şehircilik, şehir ve bölge plânlama bölümlerinde mimarlık derslerinin etkinliğinin artırılması, sorunu azaltacak adımlar olabilir. Ayrıca, şehirlerin inşasında ciddi bir gücü ve sorumluluğu olan inşaat mühendisliği ve harita mühendisliği alanlarında eğitim alan meslek insanlarına da şehircilik eğitimi verilmesinin önemli olduğu vurgulanmalıdır.

ANKARA - TAŞRA GERİLİMİ

1985 yılında 3194 sayılı Kanunun çıkarılması sırasında yerindenlik ilkesi çerçevesinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve plânlama alanında yetkilerinin artırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. 1985 yılına kadar imar plânlarının onayı belediye meclisleri ve Bakanlık tarafından iki aşamalı yapılırken, 1985 yılından sonra belediye meclisleri planların onaylanmasında tek yetkili merci haline

gelmiştir. 1985 yılından sonraki işleyiş yerel sorunların çözümünde plânlama sistemini hızlı ve etkin hale getirmiş olmasına karşın beraberinde bazı sorunları da getirmiştir ki, bunlardan en önemlisi, onaylanmış olan imar planları üzerinde, kişisel çıkarların korunmasına yönelik, adalet duygusunu zedeler nitelikte yapılan plan değişiklikleri olmuştur. 2020 yılı içinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan kanun değişikliği ile parsel ölçeğinde plân değişikliklerinin önüne geçilmiş olsa da sorunun tam anlamıyla çözüldüğünü söylemek güçtür. Plân notlarının değiştirilmesinin plân değişikliği işlemi kapsamında değerlendirilmemesi, plân notlarında yapılan değişikliklerle yapı inşaat alanı ve kat artışına izin veren uygulamalarının önüne geçilmesi; ayrıca, imar planlarının onaylanmasında belediye meclislerinin yetkili olması, ancak imar plân değişikliği işlemlerinde denetimi arttıracak yeni mekanizmalar oluşturulması, örneğin koruma kurullarındaki işleyişe benzer biçimde, plân değişikliklerinin yerel düzeyde oluşturulan teknik kurulların onayı ile gerçekleşmesi, böylelikle adalet duygusunu zedeleyen ve bir kamu belgesi olarak plânlara olan güveni azaltan değişikliklerin önlenmesi, bu düzeydeki sorunların aşılması için önemli olacaktır.

MAL CANIN YONGASIDIR

İmar konusu, esasında, bireylerin talepleriyle şekillenen bir olgudur. Ülkemizde mülkiyet hakkı, anayasa ile güvence altına alınmış bir haktır. Anayasanın aynı maddesinde bu hakkın kamu yararı ile sınırlandırılabilmesi, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı dile getirilmiştir. Anayasa'daki bu vurgulara karşın, halihazırda işleyen sistemde toprağın kullanım hakkını değil, alım-satım değerini ön plâna çıkaran, yüksek kazanç/rant beklentisi ile arsa ve arazi ticaretini özendiren, emeksiz kazancı teşvik eden, sanayi firmalarını dahi toprağa yatırım yapmaya teşvik eden bir yapı söz konusudur. Bu durum toplumsal kabuller/öncelikler, değer yargıları ve ahlâkî anlamda derin etkiler yaratmaktadır. Şehirleri kültürel gelişmenin ve medeniyet inşasının mekânı olmaktan çıkarıp maddî anlamda fırsatlar alanına dönüştüren bu yapının ciddi biçimde sor-

gulanması gerekmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak da; imar plânları ile üretilen değerin özde kamunun hakkı olduğunu kabul eden, boş arsaları vergilendiren, inşaat firmalarını etaplar hâlinde belirlenmiş sahalarda çalışmaya teşvik eden “müşterek inşaat sahası” uygulamaları gibi çözümler ileri sürülebilir.

TAÇ GİYEN BAŞ USLANIR!

Şehrin şekillenmesinde en etkili olanlar yöneticilerdir. Yöneticileri, belediye başkanları ve belediye meclisi üyeleri şeklinde geniş şekilde ele almak gerekir. Zira bazı bakımlardan belediye meclis üyeleri, belediye başkanları kadar şehirle ilgili kararlarda etkili olabilmektedirler.

Her ne kadar bir sorumluluk üstlendiğinde yöneticinin daha dikkatli olacağı varsayılsa da, her durumda bu şekilde olmayabilir. Dolayısıyla, seçmenlerin yerel idarecileri belirlerken / seçerlerken daha dikkatli olmaları beklenir. “Gönül belediyeciliği” gibi vicdanî yanımıza seslenen vasıflar öne çıkarılarak yapılan telkinler ise, hayatın dinamik yapısı içinde önemini yitirebilmektedir. Dolayısıyla, seçmeni sürekli teyakkuz hâlinde tutacak başkaca mekanizmalar oluşturulmalıdır.

Daha önce belediye başkan yardımcılığı yapmış ve dolayısıyla az çok belediye başkanlığına vekâlet etmiş birini aday belirlemek, yöneticilerle ilgili sorunları azaltacak öneriler arasında sayılabilir. Yine belediye başkan adayları, “belediye akademisi” gibi kurumsal yapılar içinde yoğun bir belediyecilik eğitimine tâbi tutulabilir ve dolayısıyla karşılaşması muhtemel sorunlar hakkında bilgilendirilebilirler.

Yöneticiler, eğer kendisi engelli değilse, yaşlı değilse, dezavantajlı bir gruptan gelmiyorsa, bu konulara duyarsız kalabilmektedir. Belediyelerin “şehirde yaşayan ama şehir yokmuş gibi muamele gören” ve bir bakıma “şehrin kayıpla rı” olarak ifade edilebilecek olanları dikkate alacakları sağlam çıplar belirlenmelidir. Bu konularda “olmazsa olmaz standartlar” diye de ifade edilebilecek olan “evrensel tasarım ilkeleri”ne bağlılık hukukî açıdan zorunlu hale getirilebilir. Bu standartların gevşetilmesine yönelik adımlar da ağır bir biçimde cezalandırılabilir.

Türkiye’de “siyasetin finansmanı” da yöneticileri töhmet altında bırakan önemli konulardan biridir. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde olduğu gibi yerel seçimlerde de adayların kimler tarafından nasıl finanse edileceği, yapılacak bağışların üst sınırları, bu işi kimlerin takip edeceği / denetleyeceği gibi konular açık ve şeffaf bir biçimde belirlenirse, gereksiz spekülasyonlar bertaraf edilecek ve bir iddia ortaya atıldığında da kimin kime ne kadar destek verdiği görülecek, ilerde bağışçıya / bağışçılara haksız / hukuksuz jestler yapıldığında da bunları hem ilgili denetim kurumları hem de kamuoyu görecektir. Demokratik sistemimizin önemli bir eksikliği de giderilmiş olacaktır.

“Yönetimin sigortası denetimdir”. Hangi düzeyde olursa olsun, yöneticilerin, hem kendisini seçenlerce bir kamuoyu denetimine tâbi olmaları, hem de devletin ilgili denetim birimlerince denetimi önemlidir. Ama denetimin, bir iş yaptırmama noktasına evrilmemesine dikkat edilmelidir.

UÇAN ARABALAR

Ulaşım deyince akla ilk olarak ulaşım araçları gelmektedir. Ülkemizde özel ulaşım araçları daha çok tercih edilmektedir. Dolayısıyla toplu taşıma kültürü zayıftır. Mecbur kalmayan toplu taşıma araçlarını tercih etmemektedir. Bisiklet ve benzeri çevreci araçlar da Salgın öncesine kadar pek rağbet gören ulaşım araçları değildi. Belki ileriki yıllarda bu tür ulaşım araçları daha fazla rağbet görebilir.

“Obez şehirler”, aynı zamanda, şehirdeki yerel mal ve hizmetlere ulaşım sorununu da beraberinde getirmektedir. Örneğin yaşlılar, engelliler, şehrin çeperlerinde yoğunlaşan yoksullar, şehrin merkezlerinde kalan hizmetlere erişmekte zorluk yaşamaktadırlar. Bu sorunları aşmak için ilk akla gelen öneri, haliyle, çok büyüyen şehirlerde birden fazla merkez oluşturma düşüncesidir. Ama bu, henüz ülkemizde başarılabilmiş bir uygulama değildir. Durum böyle olunca, esnek bir ulaşım plânlamasına gidilmesi, toplu ulaşımında insanî standartlara azamî riayet gibi konular önemli hale gelmektedir. Özel araçların bu kadar yaygınlaşması ve üstelik de özel araç kullanım kültürünün eksikliği, şehrin kahir ekseriyeti için ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bu ko-

nudaki önemli bir gelişme, uçan araçlardır. Bir kuşak önce “Uçan Araba” çizgi filmi, çocuklarımız için eğlenceli bir televizyon programıydı. Ama öyle gözüküyor ki, yakın bir gelecekte uçan arabaları da tepemizde dolaşılıyor halde göreceğiz. Belediyelerin bu konuda kafa yormalarında ve dünyadaki gelişmeleri takip etmeye başlamalarında yarar olacaktır.

Ulaşım ile ilgili bir diğer önemli umut kaynağımız da ulaşım da “akıllı şehircilik uygulamaları”nın daha fazla kullanılmaya başlanmış olmasıdır. Şehirlerdeki hareketliliği, büyük veri haline getirip buradan hareketle çözümler üretebilme imkânı ortaya çıkmıştır. Ancak bunu yapabilmek için ciddi yatırımlar yapmak gerektiği açıktır.

Salgın, hayata bakışımızı önemli ölçüde etkilemiştir. Önümüzdeki yıllarda bisiklet, skooter gibi ulaşım araçları daha fazla kullanılacaktır. Ancak bu ulaşım araçlarının kullanımı, sahipsiz sokak köpeklerinin bulunmadığı şehirlerde mümkün olabilecektir. Hayvanlarla ilgili son düzenleme, sahipsiz sokak hayvanı kavramını ortadan kaldıracak bir süreci başlatmıştır. Ancak sahipsiz sokak hayvanlarının olduğu bugünkü durumdan, sahipsiz sokak hayvanlarının bulunmadığı duruma geçiş, bir süreyi de alacak gözükmektedir. Bu süreyi kısaltmak, başta belediyeler olmak üzere ilgili kurumların sorumluluk yüklediği kamu kurum ve kuruluşlarının hızlıca ödevlerine yerine getirmesiyle mümkün olacaktır.

KORUYALIM MI, YIKALIM MI?

Şehirlerin bir görünen bir de görünmeyen yönü vardır. Her ikisi de bize geçmişten miras olarak aktarılır. Şehirlerimizin özellikle tarihî bölgelerinin korunması önem arz etmektedir. Ama Türkiye’de koruma konusunda bir kamuoyu oluşmamıştır. Ayrıca geleneksel ve modern mirasın korunması arasında da bir gerilim vardır.

Koruma duygusu, çok erken yaşlardan itibaren gelişecek bir duygudur. Bu konuda, başta yerel yönetimler olmak üzere bu konuda yoğun bir çaba içine girilmesi gerekmektedir. Farklı kurumlar tarafından bu yönde yapılan çabalar arasında da bir bütünlük oluşturulmalıdır.

Yaşadığı yeri sevmeyen birinin orayı korumasını beklemek imkânsızdır. Koruma için tabii ki modern pek çok gelişmeden yararlanılabilir. Ama bu iş, her şeyden önce, bir gönül işidir. Bu yüzden, şehirlerde belki de en değerli eser olarak insanın ruhunun korunması gereklidir.

Kültürel mirasın korunmasına yönelik çabaların çok sayıda kurum ve kuruluş tarafından üstlenilmiş olması, yetki çatışması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Korumayla ilgili projelerin denetimi, bir sorun olarak önümüzde durmaktadır. Koruma projelerinde çalışacak ustalar önemlidir. Bu alanda yetişmiş isimler yok denecek kadar azdır ve sayıları her geçen gün azalmaktadır.

Bir de tek korunacak eser, mimarî eserlerdir yanılıgısı vardır. Soyut kültürel mirasın korunması da çok önemlidir. Örneğin, gençlerin yaşlılar ile iletişimini artırmak için kreşler ve huzurevleri ortak çalışmalar yürütebilirler, eğitim çok boyutlu olarak tasarlanarak aidiyet üreten bir forma getirilebilir, çeşitli eğitim tasarımları (*hikâyeleştirmeler*) farklı ölçeklerde farklı kesimlere aktarılabilir.

Hem somut hem de soyut mirasın korunması için “*şehir araştırma merkezleri*” kurulabilir. Bu merkezler, her bakımdan şehrin bir envanterini de çıkarmış olurlar. Buralarda şehirlilerin ortak bir geçmiş ve ortak bir gelecek adına ne yapabileceklerine dair ufuk açıcı çalışmalar da yapılabilir.

Türkiye’de hızlı bir şehirleşme yaşanınca, çarpık şehirleşmeyle karşılaşmak da kaçınılmaz hale gelmiştir. Korunmaya değer görülmeyecek kadar şartları kötü çok sayıda yapı da bulunmaktadır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın açıklamalarına göre Türkiye’de yıkılıp yeniden yapılması düşünülen 7 milyon yapıdan söz edilmektedir. Bununla ilgili çok sayıda kanunda düzenlemelere de yer verilmiştir.

Mevcut yapıların yıkılması ve daha iyi şartlarda bir yapı stoku elde edilmesi (*kentsel dönüşüm uygulamaları, çokça tartışmayı da beraberinde getirmiş, pek çok yerde yoksulların şehrin dışına sürüldüğüne dair eleştiriler dile getirilmiştir. TOKİ’nin dâhil olduğu projelerde de yoksulların gözetilmemiş olması, sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmaz bulunmuştur.*

Kentsel dönüşüm süreci henüz başlangıç aşamasında sayılabilir. Yoğunluğu artıran kentsel dönüşüm uygulamaları yerine, yoğunluğu azaltan, mümkünse mahalle bazlı uygulamalara dayanan, kentsel dö-

nüşümden etkilenecekleri süreç hakkında bilgilendiren, farklı yerler için farklı dönüşüm modelleri öneren, mevcut mülkiyet sahiplerini kiracı durumuna düşürmeyen, mimari, teknik altyapı ve üstyapısı kadar sosyolojik, psikolojik, kültür, çevre ve atık boyutlarıyla da iyi yönetilen uygulamalara doğru evrilen politikalar, tartışmaları bir ölçüde azaltmış olacaktır.

EKMEK ELDEN, SU GÖLDEN

Şehirler önemli tüketim merkezleri haline gelmişlerdir. Yakın döneme kadar, şehirler, sanayi ve hizmet sektörünün yoğunlaştığı yerler olarak anıldılar. Büyükşehir Kanunu ile bu illerde büyükşehir belediyeleri artık ilin tamamında hizmet sunar hale geldiler. Bu belediyelerin görevleri arasına tarım da dâhil edildi. Dolayısıyla, en azından büyükşehir belediyeleri, her bakımdan kendi kendine yeten, dahası, diğer şehirlere (*ve hatta dışarıya*) mal ve hizmet satabilen idareler haline gelmek için gayret göstermek durumundadırlar.

Şehir idarelerinin hangi alanda üretici olacakları, tabii ki, merkezi idareden bağımsız karar verebilecekleri bir konu değildir. Ancak devletin ve hükûmetin genel politikalarıyla uyumlu olacak şekilde; şehirler, bir üretim üssü haline gelmek için daha fazla gayret göstermek durumunda kalacaklardır. İşe, tarım ve hayvancılıktan başlanmak durumundadırlar. Zira başka pek çok şey olmadan hayat devam edebilir ama doğar doğmaz başladığımız yeme / içme eylemi olmadan hayat devam edemez. Bu yüzden, tarım arazilerinin korunmasından / şehirleşmeye açılmamasından başlanarak, her karış toprağın verimli bir şekilde değerlendirilmesinin yolları aranmalıdır. Tarım ve hayvancılıkla uğraşmak, itibarlı bir iş haline getirilmelidir. Bunu yapmak için tarım ve hayvancılıkla ilgili ürünlere alım garantisi, taban fiyat gibi bildik mekanizmalar yanında kırsal hayatın şartlarını şehir hayatı şartlarına yaklaştırmak şeklindeki dünya örneklerini de incelemek gerekecektir. Aksi halde şimdilik sadece sığınmacıların işçi olarak çalıştıkları bu sektörün ileride hiç kimsenin tercih etmediği bir noktaya gelinmesi, bugün değil belki ama o gün, bir millî güvenlik meselesine dönüşebilir.

Yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarının il sınırları olduğu durumda; şunlar da söylenebilir: Tarım ve hayvancılık uygulamalarında yerli ırkların korunmasına dikkat edilmeli, ülkemizin bio-çeşitliliğine zarar verilmemeli, özellikle tarımda hangi ürün deseninin üretilmesine merkezî hükûmetle birlikte karar verilmeli, modern sulama teknikleri yaygınlaştırılmalı, hassas tarım uygulamaları ve yenilikçi tarım teknolojileri hayata geçirilmeli ve su kaynakları hesaplarında iklim değişikliği verileri hesaba katılmalıdır.

KABA İŞÇİLİKTEN İNCE İŞÇİLİĞE...

Şehirlerimizin kültür işleri, büyük ölçüde idarecilerin özel ilgileriyle ilerlemektedir. Bu ilgi, bazen geçmişe dönük, bazen de geleceğe dönük bir yaklaşım şeklindedir. Oysa geçmiş de gelecek de aynı potada eritilebilir. Şehirlerin tasarımında ne ütöpik ne de romantik yaklaşıma teslim olan ve millî kültürümüzü yansıtan ortak akıl ile geliştirilmiş öneriler üretilebilir. Ama siyasetin keskin sınırlarla gelenek ve modern arasına sıkışmış olması, çoğu kere buna engel olmaktadır.

Şehirlerin dünden bugüne hikâyesini (*kültürel birikimini*) görebileceğimiz en önemli mekânlardan biri, “*şehir müzeleri*”dir. Müzecilik bizde emekleme aşamasındadır. Şehirler, şehir müzeleriyle başlayıp ileri düzey kültür mekânlarına doğru adımlar atabilecek noktalara, örneğin “*edebiyat külliyesi*” gibi ileri düzey işlere de geçebilirler.

Turistler, genellikle turizm acentelerinin rehberlerinin yönlendirmesiyle şehirleri gezerler. Şehirlerin tanıtımını daha etkin bir şekilde turistik gezi programlarına dâhil edecek adımlar atılabilir, örneğin, hangi şehir gezilecekse o şehirde turist gezdiren rehberin belirli bir bilgi birikimine sahip olması ve bunu turistlere aktaracak yetkinlikte olması şartı aranabilir.

Şehirlerimizin kültür faaliyetlerindeki önemli bir eksiklik de bütün faaliyetlerin yabancı turistlere göre kurgulanmış olmasıdır. Ülkenin birlik ve beraberliği için vatandaşlar arasındaki duygudaşlık önemlidir. Bu duygudaşlığı pekiştirebilecek olan etkinliklerden biri de farklı şehirleri gezmek ve görmektir. Bunun mümkün olabilme-

si için başta fiyatlandırmalar olmak üzere hemen her alanda önemli standartlar belirlemek gerekecektir.

Şehirlerimizde kültür sanat ve kongre merkezleri yapımından daha önemlisi, yapımı tamamlanan kültür sanat merkezlerinin içerisinde icra edilecek olan sanatsal ve kültürel etkinlikleri üretecek, sanatçı ve kültür insanı yetiştirmek olmalıdır. İnsan yetiştirmeye daha çok kaynak sağlanması elzemdir.

Şehirlerimizde temas noktaları azdır. Şehirde ortak yaşama alanlarının çoğaltılması, insanların tabiat içerisinde yüz yüze temas edebileceği imkânların ve kültürel mekânların artırılması sağlanmalıdır. Temas noktaları artırılırken şehirdeki herkesin; kadın, erkek, çocuk, aile, genç, yaşlı; özetle, her kesimin içinde olduğu etkinlikler düzenlenebilmelidir.

Yeni nesil, kişiliklerini daha çok “görsel ve işitsel malzeme”yle inşa etmektedir. Dolayısıyla, yerel yönetimler, bir şehir kimliği inşa etmek, şehir aidiyeti oluşturmak, geçmişi geleceğe taşımak istiyorsa kısa videolar, kısa filmler, sinema filmleri, sosyal medya, metaverse gibi mecralar üzerinde daha fazla kafa yormalıdırlar.

DÜNYA VATANDAŞI: O DA NE Kİ?

Küreselleşmeyle birlikte “akışlar âlemi”nde olduğumuz, hem fizikî olarak hem de sanal plâtıformlarda dünyayı dolaşabildiğimiz, bir bakıma “dünya vatandaşı”na dönüştüğümüz söylenmektedir. Ne var ki, şehirlerimizin ve ülkemizin sınırlarının dışına çıktığımızda; şehrimizde içinde yer aldığımız yaşama ortamı peşimizi bırakmaz. Dahası, şehir kimliğiniz başka şehirlere gittiğimizde o şehre veya yurt dışına çıktığımızda gittiğimiz ülkeye uyum sürecimizi de etkiler (*bazen zorlaştırır*). “Şehir kimliği” sınırları çizen bir kavramdır.

Şehir kimliği konusunda gösterilecek çabalar önemlidir: Sağlam bir şehir kimliği, dışardan o şehre yönelen iç ve dış göçlere karşı bir savunma hattı oluşturur. Şehrin otantikliğini muhafaza eder. Diğer taraftan, iç veya dış göçle başka bir yere taşınmak istendiğinde gittiği yerdeki şehir kimliğiyle bir mücadele içine de girer, gittiği şehrin kimliğine boyun eğmez. Bu yüzden, yerel yönetimlerin kimlik inşa

süreçlerine yapacakları katkı hayatî derecede önemli hale gelmektedir.

Türkiye'deki şehirler son yüzyılda sürekli bir altüst oluş halindedir. Her yönetim, başta sokak, cadde ve belirli mekânların adları olmak üzere hemen her alanda “burasını artık ben yönetiyorum” anlamına gelecek yeni adlandırmalara gitmekte, bir bakıma, hafızayı sıfırlamakta; şehrin değişik semtleri, ilk başlarda iç göçle, yakın dönemde de sığınmacılarla el değiştirmekte ve her gelen o semte kendi rengini vermekte; özetle, bir şehir kimliği inşası zorlaşmaktadır. Yerel yönetimler, sürekli adlandırma değişikliğine gitme hastalığında kurtulmalıdır. Öngörülemeyen nüfus hareketleri dışındaki mekânda hareketliliği ise yönetebilir duruma gelmelidirler.

ASABIMI BOZMA!

İster ülke içinden isterse ülke dışından olsun, şehirlere yönelen göç, bir uyum sorununu da beraberinde getirmektedir. Şehrin kültürel kodlarına uyum sağlayamayan göçmenler ile şehrin mevcut nüfusu arasında gerilimler oluşmaktadır. Bu gerilimler, bazen ileri boyutlara vardığında bir güvenlik sorununa da dönüşebilmektedir. Bu noktaya gelinmemesi için kentin dirençliliğinin yüksek olması önemlidir.

Aile, akrabalık, komşuluk ve hatta hemşerilik gibi aidiyet faktörleri; sosyal çevreyi oluşturur ve kişilerin, çok yönlü manevî ve sosyal desteğini sağlar. Ama bu kavramların her geçen gün daha fazla örselendiğini görmek mümkündür. Bu da şehirlerimizdeki güvenlik duygusunun azalmasına yol açabilmektedir.

Şehirlerde güvenliği tehdit eden bir diğer önemli sorun da yoksulluktur. Her vatandaşın maddî yoksulluğu ortadan kaldıracak bir “vatandaşlık geliri”ne kavuşması bu açıdan oldukça önemlidir. Şehirlerdeki yoksulluk, merkezî ve yerel yönetimlerce kökünden kurtulmalı, bu sayede terörün en önemli beslenme kaynağı da ortadan kaldırılmalıdır.

Türkiye’de çok sayıda kişi ve kurum sosyal yardım yapmaktadır. Sosyal yardımların birbiri ile entegre edilmesi gerekir. Aksi halde mükerrer yardımlarla imkânlarımız verimsiz kullanılmış olmaktadır.

Ülkemiz hem yurt içinde hem de yurt dışında ciddi yardımlar yapabilen sivil toplum kuruluşlarına sahiptir. Ancak bu kuruluşlar, yaptıkları yardımların ağırlık merkezini maddî destek sağlamaktan kültürel destek sağlamaya, *(bir diğer ifadeyle, onlara balık tutmayı öğretmeye)* kaydırmalıdır.

TAŞ, AHŞAP VE KERPIÇ: ÇÖZÜM KÖKLERDE Mİ?

Her şehrin diğer şehirlerle ortak özellikleri olduğu gibi iklim, toplumsal yapı, kültür, ekonomi, coğrafi özellikler vb. unsurlar bakımından farklılaştığı noktalar da bulunmaktadır. Ayrıca, kimlik özellikleri yanında toplumsal tercihler de şehirleri birbirlerinden ayırmaktadır. Her şehir, yeni yaklaşım ve uygulamaları yakından takip ederek gerekli altyapının kurulması, normların geliştirilmesi, toplumun süreçlere dâhil edilmesi, kimliği oluşturan unsurlara dayalı olarak tercihleri çerçevesinde kendi özgün modelini oluşturmalıdır. Dünyadaki diğer şehirler ile aynileşen ve özgün olmayan tasarımlardan uzak durulmalıdır.

Şehirlerle ilgili yaklaşım ve uygulamalar konusunda temel olarak dikkat edilmesi gereken konuların başında bu yeni alanı çerçevlendiren varlık tanımlaması, ahlâkî kurallar ve kamu yararının sağlanması gelmektedir. Özellikle Müslümanların yaşadığı kültür havzasında var olan insan tanımı, insan ve çevre ilişkisi, ahlâk ve toplumsal fayda konusundaki değer ve ilkelerin yeni yaklaşımların çerçevlendirilmesi ve konumlandırılmasında önemli bir role sahip olmalıdır.

Şehirlerde yaşanan hızlı değişimde İslamiyet kültür havzasının birikimi önemli bir kılavuz çerçeve oluşturmaktadır. İnsanî ve İslamî değerlerin süzgecinden geçmiş ve toplumu önceleyen politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevenin dikkate alınmaması insan varlığının ve bu varlığa bağlı değerlerin bireysel ve toplumsal düzeyde tahrip edilmesini beraberinde getirebilir.

Toplum, ev ve mimari tasarım konusunda geçmişi unutmuştur ancak tarihte bir kez olan bir şey bir daha olabilir, geçmişi hatırlatılırsa toplum tekrar ikna edilebilir. Ev, müstakil bir alanda kurulabilir. En özel aile anıları, bu alanda birikebilir. Bilmediğimiz insanlarla kat

mülkiyeti çerçevesinde zorunlu kurulan ortaklık dediğimiz apartman, terk edilebilir. Günümüzün modern kentleri adeta hiçbir kentsel sorunu çözememek üzere kurgulanmıştır. Çözüm olarak sunulan her şey, başka bir sorunu ortaya çıkarmaktadır. Ev, herkesin inşa edebileceği basitlikte bir şey olmalıdır. Ev, geleneksel teknik ve malzeme ile inşa edilebilir.

Türkiye'deki herkesi Konya yüzölçümü içine sığdırmak mümkündür. Türkiye'de lüks konutlar, yurt dışında sosyal konut olarak üretilmektedir. Vatandaşların, şu anda korunaklı sitelere ilgisi devam etmektedir.

İmar Mevzuatı, geleneksel malzemeden evler yapmaya elverişli değildir. Kanun ve yönetmelikler, taş, ahşap ve modern kerpiç malzemenin kullanımını fiili olarak engellemektedir. Mevzuatta düzenlemeler yapılarak ev, özellikle köylerden başlayarak geleneksel inşa yöntemine uygun hale getirilebilir.

Yeni Türk Evi, esnek olmalıdır. Her oda çoklu amaçlarla kullanılabilir. Evin antre ve salon gibi bölümleri daha tanımlı ve kullanışlı hale getirilebilir. Deprem yönetmeliği, taş çizilen evi betonarmeyle döndürmeye zorlamamalıdır.

Ev ve mimari tasarımda estetik, bugün anlamdan yoksun bırakılmıştır. Çıkarlar, güzelliğe kurban edilmektedir. Yöreye özgü malzeme kullanımı ve insan ölçeğini yakalamak bugün bir ütopya veya romantizm değildir. Konut projeleri reklâmlarında geleneksel mahalleye özlem ve öykünme çok artmıştır.

Mahalle, gönlün inşası olarak üretilebilir. Birbirlerinin dertleriyle dertlenen insanlar mahallede bir araya getirilmeli, gönül mekânı fizikî mekânla örtüşmelidir. Mahalle, bir sorun çıktığında sorunu birlikte çözme sözünü veren insanların bir araya geldiği yer olabilir.

Mahallede, dayanışma ve denetim olmalıdır. Mahalle, kentle bütünleşme aracıdır bu yüzden sosyolojik bir zemin ve değer üzerine mahalle inşa edilebilir. Özetle, mahalle bugün yeniden tanımlanabilir.

Apartmentta büyüyen Türkiye insanı, en basit hayatta kalma ve geçim bilgilerine sahip olamamaktadır.

Doğaya ve insan fitratına uygun olarak plânlanmış ve tasarlanmış tarihî kent merkezlerini ve kırsal alanları göz bebeğimiz gibi korumamız gerekmektedir çünkü buralar büyük kaoslardan çıkıp ayakta ka-

labilmeyi başarabilmiş, kendilerini dirençlilik noktasında ispatlamış yerlerdir. Bizlere umut ve ümit aşulamakta, bu tarz evlerin ve mimarî tasarımların yapılabilesinin mümkün olduğunu insanlara göstermektedir.

Türkiye’de mahalle tasarımında kötü işçilik ve yanlış malzeme kullanımını çok yaygındır. Mahalleler, taşıt merkezli olarak tasarlanmakta, tasarım sürecine iklim ve kültür girdileri dâhil olamamaktadır.

SONUÇ YERİNE

Şehir ve Medeniyet Çalıştayı, çok geniş bir alanı kuşatan “şehir” ve “medeniyet” kavramlarının felsefî ve sosyal zemininin ortaya çıkarılmasını amaçlamıştı. Çalıştayla birlikte, ileride (*kentsel dönüşüm, iskân, şehir estetiği, akıllı şehirler, sahihsiz sokak köpekleri, şehir müzeleri, yayalaştırma, Türk evi ve benzeri konularda*) yapılması plânlanan dar kapsamlı ve tematik çalıştayların üzerine yükselebileceği bir zemin de oluştu. Ayrıca, Sonuç Raporunda bir kısmı genel sayılabilecek bir kısmı somut birtakım önerilere de yer verildi.

Dar kapsamlı ve tematik çalıştaylarda katılımcılar (*muhtemelen*) daha sınırlı olacak, ayrıca, uygulayıcılar için (*bu Çalıştaya göre çok daha*) somut öneriler sunulacaktır.

FOTOĞRAFLAR

ÇALIŞTAYDAN KESİTLER

KURUL, KOMİSYON VE
KATILIMCILAR

Çalıştay Düzenleme Kurulu

- Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN (*Aksaray Üniversitesi Rektörü*)
- Prof. Dr. Murat ERTEKİN (*Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Rektör Yardımcısı*)
- Prof. Dr. Mehmet Ali HACIGÖKMEN (*Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı*)
- Dr. Gültekin GÜLLÜ (*Anadolu Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanı*)
- Nurullah OSMANLI (*Konya Vakıflar Bölge Müdürü*)
- Nuri KELEŞ (*Karatay Belediyesi Kültür İşleri Müdür*)
- Doç. Dr. Ebubekir CEYLAN (*İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü*)
- Ömer Faruk SELEŞ (*Cihannüma Konya İl Temsilcisi*)

Çalıştay Sekreteryası

- Mustafa KARAHANCI (*TRT Proje Hizmetleri Müdürü*)

Çalıştay Rapor Hazırlama Kurulu

- Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN (*Aksaray Üniversitesi Rektörü*)
- Doç. Dr. Ebubekir CEYLAN (*İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü*)
- Mustafa KARAHANCI (*TRT Proje Hizmetleri Müdürü*)

Katılımcılar:

- ARŞ. GÖR. AHMET FAZIL BAYRAKCI
- ARŞ. GÖR. HATİCE TUĞBA KARAYAMA
- ARŞ. GÖR. İLKNUR AKÇA
- ARŞ. GÖR. ZEHRA RUMEYSA ERSÖZ FAZLA
- AYŞE ÇELİK
- BENGİNUR POÇAN
- BURCU SALIK
- BÜŞRA BARAN
- DİLARA FİŞEKÇİOĞLU
- DOÇ.DR. ALİ HATALMIŞ
- DOÇ. DR. EBUBEKİR CEYLAN
- DOÇ.DR. FATİH EREN
- DOÇ. DR. İBRAHİM NACAĞ
- DOÇ. DR. M. ERGÜN HATIR
- DOÇ. DR. MEHMET ÇAKIR
- DOÇ. DR. REŞAT AÇIKÖZ
- DOÇ. DR. TURAN AÇIK
- DR. AHMET BAŞ
- DR. ALPER DÖNMEZ
- DR. ARZU YILMAZ ASLANTÜRK
- DR. ENES YALÇIN
- DR. FATİH GÜNDOĞAN
- DR. FATİH KAFALI
- DR. GÜLTEKİN GÜLLÜ
- DR. İNCİ DİLAVEROĞLU
- DR. MUSTAFA ALPER DÖNMEZ
- DR. ÖĞR. ÜYESİ ADEM SAKARYA
- DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET GÜN
- DR. ÖĞR. ÜYESİ ENGİN GÜNEŞ
- DR. ÖĞR. ÜYESİ FATMA DİDEM TUNÇEZ
- DR. ÖĞR. ÜYESİ HİKMET SELAHATTİN GEZİCİ
- DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED ZİYA PAKÖZ
- DR. ÖĞR. ÜYESİ MÜCELLA ATEŞ
- DR. ÖĞR. ÜYESİ NUMAN KILINÇ
- DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖMER DABANLI

- DR. ÖĞR. ÜYESİ SİNAN LEVEND
- DR. ÖĞR. ÜYESİ YASİN BEKTAŞ
- EBRU AY
- EBUBEKİR ŞİMŞEK
- ELMAS AKPINAR
- EMİN BATUR
- ENES ALUÇ
- FATMA NUR TERLEMEZ
- FUAT ÖZCAN
- HACER ONGUN
- HALİL İBRAHİM TONGUR
- HANIM KELEŞ
- HANİFE SENA GÜR
- HARUN YİĞİT
- HATİCE REÇBER
- İBRAHİM HAKKI YİĞİT
- KASIM YAZICI
- MAHMUT ALİ CENGİZ KÖROSMANOĞLU
- MEHMET MAZAK
- MEHMET TOKNAL
- MEHMET YAVAŞ
- MUSTAFA KARAHANCI
- NURİ DANIŞMAN
- MİYASENUR ATCI DUYSAK
- MUSTAFA DİĞİLLİ
- MÜCAHİT YASİR KINALI
- NUR ÖZDEMİR
- NURULLAH OSMANLI
- OĞUZHAN KARAVELİ
- PROF. DR. AYNUR ATMACA CAN
- PROF.DR. CELALEDDİN ÇELİK
- PROF.DR. FATİH ERKOÇOĞLU
- PROF. DR. MEHMET ALİ HACI GÖKMEN
- PROF. DR. MEHMET ÇAĞLAR MEŞHUR
- PROF. DR. MEHMET EMİN BAŞAR
- PROF. DR. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU

- PROF.DR. MUHAMMED SARI
- PROF. DR. MURAT ERTEKİN
- PROF.DR. MUSTAFA KÜÇÜKÖNER
- PROF. DR. NEVZAT AYDIN
- PROF. DR. SAMİ ŞENER
- PROF. DR. TARKAN OKTAY
- PROF. DR. YUSUF ŞAHİN
- SACİDE AKIN
- SAİME NOKTA
- SELİM ÜNSAL
- SERDAL BARAN
- SERKAN AKIN
- SÜHEYLA BÜŞRA TEKİN
- SÜMEYYE BEYZA GÜZEL
- ŞEYMA SELEŞ
- TAYFUR CENGİZ
- YASEMİN KAYA
- YAVUZ ERDAL KAYAPINAR
- YAŞAR KAHRAMAN
- ZEYNEP KOÇ
- ZEHRA RUMEYSA ERSÖZ

CIHANNÜMA

CIHANNÜMA DAYANIŞMA VE
İŞBİRLİĞİ DERNEĞİ

ISBN: 978-6-25-996-560-4

9 786259 965604